

# Уповноважений з охорони праці – у чому суть?



## Уповноважений з охорони праці

Уповноважений з охорони праці (työsuojeluvaltuutettu) – це представник працівників на робочому місці. Це ваш колега, якого працівники обрали на цю посаду.

Уповноважений з охорони праці бере участь у поліпшенні умов праці, підвищенні безпеки праці та збереженні здоров'я працівників як представник працівників і у співпраці з роботодавцем.

Відповідно до законодавства на робочому місці, де регулярно працюють щонайменше десять працівників, має бути обраний уповноважений з охорони праці та два його заступники. За бажанням працівники можуть обрати уповноваженого з охорони праці й менш чисельних робочих місцях.

Обрання уповноваженого з охорони праці – це право та перевага для працівників. Закон передбачає, що роботодавець зобов'язаний інформувати працівників про їхнє право обрати уповноваженого з охорони праці, а також співпрацювати з обраним уповноваженим з охорони праці.

### У чому різниця між профспілковим організатором і уповноваженим з охорони праці?

Профспілковий організатор і уповноважений з охорони праці є представниками працівників, однак їхні функції відрізняються. Профспілковий організатор контролює дотримання умов праці, а уповноважений з охорони праці – безпеку праці та охорону здоров'я працівників.

## Обов'язки

Уповноважений з охорони праці вивчає на своєму підприємстві питання, пов'язані з робочим середовищем, методами виконання роботи та трудовим колективом, які впливають на безпеку та здоров'я працівників.

Уповноважений з охорони праці співпрацює з роботодавцем з метою запобігання захворюванням і нещасним випадкам на виробництві, а також за потреби бере участь у переговорах щодо працездатності працівника та в розслідуванні нещасних випадків.

Крім того, уповноважений з охорони праці вивчає законодавство у сфері безпеки та гігієни праці, а також інші норми й правила охорони праці.

До обов'язків уповноваженого з охорони праці належать питання, пов'язані не лише з фізичною, а й із психологічною безпекою та здоров'ям працівників. Загрозами фізичній безпеці та здоров'ю можуть бути, наприклад, ризик послизнутися або впасти, а загрозами психологічному благополуччю – цькування, переслідування або неналежне ставлення.

Уповноважений з охорони праці заохочує працівників приділяти увагу безпеці та здоров'ю як власної праці, так і праці колег, а також повідомляти про можливі недоліки чи ризики.

Уповноважений з охорони праці передає інформацію, отриману від працівників з питань безпеки та здоров'я праці, для розгляду в межах співпраці з роботодавцем.

## Роль у ситуаціях, пов'язаних із неналежним ставленням

Якщо на робочому місці виникають випадки неналежного ставлення або проблеми, що спричиняють психологічне навантаження, уповноважений з охорони праці надає підтримку у з'ясуванні ситуації. Працівники можуть повідомити уповноваженому з охорони праці про питання, які їх турбують. Уповноважений з охорони праці зобов'язаний дотримуватися конфіденційності.

Відповідно до законодавства роботодавець зобов'язаний втручатися у випадки неналежного ставлення на робочому місці. Однак для того, щоб роботодавець міг з'ясувати обставини та вжити необхідних заходів, він повинен отримати інформацію про те, хто зазнав неналежного ставлення та хто, на думку працівників, допустив таку поведінку.

На прохання працівника уповноважений з охорони праці може брати участь як особа підтримки у зустрічі, під час якої розглядаються питання, що стосуються цього працівника.

Завдання уповноваженого з охорони праці полягає в тому, щоб допомагати як працівникам, так і роботодавцю виявляти причини проблем та знаходити шляхи їх вирішення. Він також може вносити пропозиції щодо вдосконалення практик роботи, щоб у майбутньому уникати подібних ситуацій.

## Права

Статус уповноваженого з охорони праці ґрунтується на законодавстві. У колективних договорах, укладених Teollisuusliitto спільно з об'єднаннями роботодавців, а також в угодах про співпрацю у сфері охорони праці, що є додатками до них, містяться додаткові положення, які визначають статус і права уповноваженого з охорони праці. Таким чином і в цьому випадку профспілка домоглася вигідніших умов, ніж передбачено законом.

Колективні договори різних галузей відрізняються між собою. Важливо перевіряти деталі у колективному договорі, який застосовується на вашому робочому місці.

### Виконання обов'язків у робочий час

Уповноважений з охорони праці має право використовувати робочий час для виконання своїх обов'язків. Роботодавець виплачує за цей час заробітну плату. Обсяг часу залежить від розміру робочого місця. На великих підприємствах, де працюють сотні працівників, уповноважений з охорони праці може виконувати свої функції на постійній основі. На середніх підприємствах час, який використовується для виконання представницьких обов'язків, коливається від кількох годин на тиждень до половини робочого часу. На дуже малих підприємствах обов'язки виконуються паралельно з основною роботою.

### Грошова компенсація

Роботодавець також виплачує уповноваженому з охорони праці додаткову винагороду відповідно до колективного договору. Її розмір також залежить від розміру робочого місця.

На великих підприємствах винагорода може перевищувати 200 євро на місяць, однак найчастіше становить приблизно 50–150 євро. На дуже малих підприємствах компенсація не виплачується.

## Приміщення та засоби

Роботодавець зобов'язаний надати уповноваженому з охорони праці належне приміщення, де він може зберігати документи та проводити конфіденційні розмови з працівниками.

Уповноважений з охорони праці має право користуватися офісною технікою та засобами зв'язку роботодавця під час виконання своїх обов'язків у сфері охорони праці.

## Отримання інформації та участь

Уповноважений з охорони праці має право отримувати від роботодавця інформацію з питань охорони праці, що стосуються робочого місця та необхідні для виконання його обов'язків. Він має право ознайомлюватися, наприклад, з документами та реєстрами, які роботодавець зобов'язаний вести відповідно до законодавства.

Уповноважений з охорони праці також має право ознайомитися з договором про організацію виробничого медичного обслуговування працівників, а також із планом діяльності на робочому місці, підготовленим службою виробничого здоров'я. Крім того, він має право брати участь у розгляді питань, пов'язаних із виробничим медичним обслуговуванням, до ухвалення відповідних рішень. Уповноважений з охорони праці також отримує від служби виробничого здоров'я інформацію, необхідну для поліпшення умов праці на робочому місці.

Уповноважений з охорони праці бере участь у роботі комісії з охорони праці на робочому місці, присутній під час перевірок, які проводять державні органи з охорони праці, а також за потреби бере участь у зустрічах, на яких роботодавець, працівник і служба виробничого здоров'я розглядають питання, пов'язані з працездатністю працівника. Працівник завжди має право запросити уповноваженого з охорони праці для підтримки під час обговорення питань із роботодавцем.

Роботодавець зобов'язаний надавати уповноваженому з охорони праці інформацію про всі небезпечні ситуації та нещасні випадки, про які працівники повідомили роботодавця. Уповноважений з охорони праці також має право зупинити виконання роботи, якщо під час роботи виникає очевидна та безпосередня загроза нещасного випадку або професійного захворювання.

## Захист

Уповноважений з охорони праці інколи опиняється у складному становищі, захищаючи право працівників на безпечне та здорове робоче середовище. У зв'язку з виконанням своїх обов'язків він користується особливим захистом від звільнення та погіршення свого становища.

Уповноваженого з охорони праці не можна звільнити через виконання ним своїх обов'язків. Його звільнення з виробничих, економічних або особистих причин є вкрай складним. Також його не можна перевести на гіршу або менш оплачувану роботу через виконання представницьких обов'язків.

Такий захист дає уповноваженому з охорони праці можливість діяти без побоювань щодо погіршення власного

становища. Захист зберігається ще певний час після завершення строку повноважень.

## Відповідальність

Відповідно до законодавства основна відповідальність і право ухвалення рішень щодо безпеки праці на робочому місці завжди належать роботодавцю.

Уповноважений з охорони праці діє як представник працівників і не несе відповідальності за забезпечення безпеки праці на робочому місці або дотримання законодавства, за можливі нещасні випадки з працівниками, а також за помилки чи недоліки, допущені іншими особами.

## Навчання

Роботодавець відповідає за навчання уповноваженого з охорони праці.

Члену Teollisuusliitto, який виконує обов'язки уповноваженого з охорони праці, не потрібно діяти самостійно – Teollisuusliitto підтримує його шляхом навчання з питань законодавства у сфері охорони праці та найкращих практик у цій галузі. Роботодавець виплачує заробітну плату за час навчання.

Інститут Murikka пропонує комплексну програму підготовки для уповноважених з охорони праці. Під час навчання уповноважені знайомляться один з одним, обмінюються досвідом і отримують взаємну підтримку.

Роботодавець виплачує уповноваженому з охорони праці заробітну плату за час навчання. Навчання, проживання під час навчання та харчування надаються безкоштовно. Витрати на проїзд до місця навчання відшкодовуються.

## Обрання

Обрання уповноваженого з охорони праці – це право працівників. Роботодавець не має права брати участь у процесі обрання або впливати на нього.

Під час підготовки до виборів важливо уважно ознайомитися з інструкцією щодо виборів уповноваженого з охорони праці, підготовленою Центром безпеки праці (Työturvallisuuskeskus), щоб процедура була проведена належним чином, особливо якщо на робочому місці раніше не було досвіду проведення таких виборів. Також рекомендується заздалегідь звернутися до Teollisuusliitto.

## Основні та заступники

Для уповноваженого з охорони праці обираються два заступники.

Якщо уповноважений з охорони праці тимчасово не може виконувати свої обов'язки, наприклад через щорічну відпустку або лікарняний, заступник виконує ті обов'язки, які неможливо відкласти до його повернення. До таких обов'язків належать, наприклад, участь у перевірці, яку проводить орган державного нагляду з питань охорони праці, або розслідування нещасного випадку на робочому місці.

Якщо уповноважений з охорони праці постійно не може виконувати свої обов'язки, заступник виконує їх до завершення строку повноважень, що залишився. Заступник, який посів його місце, набуває статусу уповноваженого з охорони праці.

Роботодавець повинен бути повідомлений про всі випадки, коли заступник виконує обов'язки уповноваженого з охорони праці.

### Строк повноважень

Строк повноважень уповноваженого з охорони праці зазвичай становить два календарні роки.

Колективними договорами або на місцевому рівні комісією з охорони праці на робочому місці може бути погоджено інший строк повноважень, але не більше чотирьох років.

### Висунення кандидатів

Виборча процедура розпочинається з висунення кандидатів не пізніше ніж за два тижні до дати виборів. Кандидати подають свої кандидатури до виборчої комісії, сформованої з обраних працівників.

Під час висунення кандидат повинен зазначити, чи балотується він на посаду уповноваженого з охорони праці, чи на посаду заступника. Виборча комісія затверджує кандидатури, подані у встановлений строк.

Право висувати свою кандидатуру мають усі працівники, які перебувають у прямих трудових відносинах із роботодавцем, зокрема працівники за строковими трудовими договорами та працівники з неповною зайнятістю. Не можуть балотуватися працівники, які працюють через кадрові агентства або в організаціях-субпідрядниках. Також не можуть висувати свої кандидатури особи, які на робочому місці представляють роботодавця.

Якщо до виборчої комісії подано лише по одній кандидатурі на кожну виборну посаду, обрання може відбутися без голосування за спільною згодою працівників.

## Вибори

Організація виборів уповноваженого з охорони праці є обов'язком працівників. Підготовкою та проведенням виборів займається виборча комісія. Вибори можуть проводитися шляхом голосування на робочому місці, поштового голосування або електронного голосування.

Роботодавець надає виборчій комісії список осіб, які мають право голосу. Право голосу мають усі працівники, що перебувають у трудових відносинах на цьому робочому місці. Роботодавець також зобов'язаний надати приміщення для проведення виборів.

Після погодження дати виборів інформація про час і місце голосування публікується, наприклад, на інформаційній дошці робочого місця не пізніше ніж за два тижні до дня виборів.

## Повідомлення

Виборча комісія оголошує результати виборів. Роботодавець зобов'язаний повідомити Центр безпеки праці про обрання уповноваженого з охорони праці та його заступників. Уповноважені з охорони праці та їхні заступники, які є членами Teollisuusliitto, повинні самостійно повідомити профспілку про своє обрання.

## Поширені запитання

### Що робити, якщо на моєму робочому місці немає уповноваженого з охорони праці? (1V)

Якщо ви є членом Teollisuusliitto і на вашому робочому місці немає уповноваженого з охорони праці, з питань та проблемних ситуацій, пов'язаних з охороною праці, ви можете звертатися безпосередньо до профспілки. Також варто розпочати обговорення з колегами щодо права працівників на обрання уповноваженого з охорони праці.

### Чому нам варто обрати уповноваженого з охорони праці?

Якщо на робочому місці є уповноважений з охорони праці, працівники мають більше можливостей висловлювати свої пропозиції та зауваження з питань охорони праці. У середньому ситуація є кращою на тих робочих місцях, де працює уповноважений з охорони праці.

Уповноважений з охорони праці контролює дотримання законодавства про безпеку праці та бере участь у співпраці з питань охорони праці, наприклад під час планування діяльності служби виробничого здоров'я. Працівник може попросити уповноваженого з охорони праці підтримати його під час обговорень з роботодавцем питань працездатності, робочого навантаження або безпеки праці.

### Що робити, якщо працівників лише кілька?

Кількість працівників не має значення для можливості обрання уповноваженого з охорони праці. Якщо на вашому робочому місці регулярно працюють щонайменше 10 працівників, обрання уповноваженого з охорони праці є обов'язковим. Водночас уповноважений з охорони праці може бути обраний і на робочому місці з меншою кількістю працівників.

### Хто може стати уповноваженим з охорони праці?

Саме ви можете стати уповноваженим з охорони праці, якщо перебуваєте у прямих трудових відносинах зі своїм роботодавцем. Уповноважений з охорони праці не повинен бути «супергероєм» і знати все. Достатньо добре орієнтуватися у питаннях свого робочого місця, виявляти інтерес до вирішення спільних питань, бути готовим вивчати теми, пов'язані з безпекою праці та здоров'ям працівників, а також розвивати в собі навички уважного слухача, сміливого ініціатора обговорень і вмілого переговорника.

### Що робити, якщо я не погоджуюся з уповноваженим з охорони праці?

Важливо підтримувати уповноваженого з охорони праці та активно висловлювати йому свої думки щодо питань, які стосуються робочого місця. Ви також можете самостійно висунути свою кандидатуру на наступних виборах або запропонувати колезі балотуватися на цю посаду.

### Хто такий локальний уповноважений з охорони праці?

Окрім уповноваженого з охорони праці, представниками працівників можуть бути обрані локальні уповноважені з охорони праці (työsuojeluasiamies). Зазвичай вони представляють окрему групу працівників, наприклад працівників певного підрозділу або представників конкретної професійної групи. Локальний уповноважений з охорони праці не має статусу, визначеного законодавством, і не користується правами, передбаченими колективними договорами.

### Що таке співпраця у сфері охорони праці?

Співпраця у сфері охорони праці означає взаємодію роботодавця та працівників з метою забезпечення безпечних і здорових умов праці на робочому місці. Метою такої співпраці є завчасне запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням та іншим ризикам для здоров'я. Уповноважений з охорони праці представляє працівників у межах такої співпраці.

### Хто такий керівник з охорони праці?

Керівник з охорони праці (työsuojelupäällikkö) – це особа, призначена роботодавцем, яка відповідає за практичну організацію роботи з охорони праці та виступає представником роботодавця у межах співпраці з питань охорони праці.

